

Gollegiella – Pohjoismainen saamen kielipalkinto 2008

Gollegiella-arviointikomitea päätti jakaa vuoden 2008 Gollegiella-kielipalkinnon kahden palkinnonsaajan kesken. Gollegiella-kielipalkinto myönnetään Utsjoen saamelaisyhdistykselle SÁMI SIIDALLE sekä uumajansaamen opettajalle ja kielityöntekijälle HENRIK BARRUKILLE. Perusteluinaan arviointikomitea esittää seuraavaa:

Sámi Siida ansaitsee palkinnon pitkäjänteisestä työstä saamen kielen hyväksi Utsjoen kunnassa. Yhdistys on 1970-luvulta lähtien edistänyt saamen kieltä kotikunnassaan ja on osaltaan ollut vaikuttamassa myös siihen, että kielenvaihdoskehitys on kunnassa pysähtynyt ja tilanne on nyt kääntynyt parempaan suuntaan. Saamen kielen aseman parantaminen Utsjoen kunnassa on usein lähtenyt Sámi Siidan ehdotuksista, vaatimuksista ja käytännön työstä. Sámi Siida oli etunenässä vaatimassa saamen kieltä Utsjoen kunnan virkakieleksi ja on sekä silloin että sen jälkeen edistänyt saamelaisten kielellisiä oikeuksia. Sámi Siida on myös koko ajan edistänyt saamenkielistä opetusta ja saamenkielisten päiväkotien perustamista Utsjoelle.

Sámi Siida ansaitsee palkinnon myös siksi, että se on aina priorisoinut saamen kieltä omissa toiminnassaan. Yhdistyksen toiminnassa saamen kieli on AINA pääkielenä ja tavallisesti ainoa käytetty kieli. Sekä jäsenkirjeet että kotisivut internetissä ovat saameksi. Kokoukset ja tapahtumat järjestetään saameksi ja tavallisesti niitä ei tulkata. Myös lapsille ja nuorille suunnatussa toiminnassa saamen kieli on ainoa käytetty kieli.

Sámi Siida järjestää näin saamelaisille enemmän kieliareenoita, joilla voi käyttää saamen kieltä. Samalla nämä kieliareenat ovat paikkoja, joissa kieltä opiskelevat voivat harjoitella kuuntelemaan ja käyttämään saamen kieltä. Lapsille, nuorille ja perheille suunnatun toiminnan lisäksi yhdistys on järjestänyt monia kursseja, näyttelyitä, opintomatkoja, kulttuuritarjontaa, konsertteja ja saamelaiskulttuurin dokumentointiprojekteja. Sámi Siida on myös aina kehottanut alueen suomalaisia itse oppimaan saamea ja antamaan lastensa oppia saamea kouluissa ja päiväkodeissa.

Tänä päivänä saamen kieli on Utsjoen kunnan virkakieli, kuntaan on perustettu saamenkielinen opetus kaikkiin kolmeen kouluun ja kunnassa on kaksi saamenkielistä päiväkotia. Suomalaisista merkittävä osa on oppinut saamea. Saamenkielisten lasten lukumäärä on noussut kovasti, minkä vuoksi saamen kieli ei ole häviämässä Utsjoelta vaan pikemminkin elpymässä. Kaikki nämä saavutukset ovat osaltaan Sámi Siidan työn ansiota.

Henrik Barruk on kotoisin Tärnabystä ja on kahdenkymmenen vuoden ajan työskennellyt vahvistaakseen lähes häviämässä olleen uumajansaamen kieltä Ruotsissa. Uumajansaamen alue on pohjois- ja eteläsaamen alueen välissä, ja se sijoittuu pohjoisen ja etelän kielimuotojen väliin hyvin erikoisella tavalla: siinä on sekä eteläsaamelle luonteenomaisia vokaalivaihteluita että pohjoisempien saamen kielten konsonantivaihteluita. Opiskellessaan eteläsaamea Henrik Barruk kiinnitti jo varhain huomiota etelä- ja uumajansaamen eroihin ja alkoi perehtyä syvällisemmin uumajansaamen erityisluonteeseen. Hän tutki vanhoja uumajansaamen tekstejä ja teki muutamien vuosien aikana arvokasta dokumentointityötä nauhoittamalla iäkkäiden uumajansaamenkielisten henkilöiden puhetta Sorselen alueella. Vuosien aikana Henrik Barruk on tuottanut tekstejä, sanastoja ja taivutuskaavoja uumajansaamen opetusta varten. Hän on kääntänyt virsiä ja on myös pitänyt hartauksia kielellään. Hän on myös pitkään toiminut uumajansaamen opettajana niin peruskoulussa kuin aikuisopetuksessakin.

Koska uumajansaamen tilanne on nykypäivänä hyvin epävarma, on Henrik Barrukin panostuksella merkittävä osuus uumajansaamen kielimuodon vahvistamisessa. Henrik Barruk on henkilökohtaisesti elvyttänyt kieltä, jonka hän on myös siirtänyt edelleen kahdelle lapselleen. Hän työskentelee aktiivisesti opettajana, kurssinvetäjänä, esitelmänpitäjänä ja kääntäjänä levittääkseen uumajansaamen taitoa muille. Henrik Barruk on sinnikkäällä työllään osoittanut, miten yksittäinen ihminen voi olla vaikuttamassa kokonaisen kielen säilyttämiseen ja ylläpitämiseen.

Gollegiella-arviointikomitean puolesta:

Ohcejogas, 25.9.2008

Pekka Sammallahti

Gollegiella-arviointikomitean puheenjohtaja

Gollegiella – Davviriikkalaš sámi giellabálkkašupmi 2008

Gollegiella-árvoštallanlávdegoddi mearridii juohkit bálkkašumi guovtti vuotái. Gollegiella-giellabálkkašupmi miedihuvvo Ohcejoga sámi searvái SÁMI SIIDII ja ubmisámeigiela oahpaheaddjái ja giellabargái HENRIK BARRUKII. Válljema árvoštallanlávdegoddi ákkastallá čuovvovaččat:

Sámi Siida ánsaša bálkkašumi guhkesáigásaš barggus sámeigiela buorin Ohcejoga gielddas. Searvi lea 1970-logu rájes ovddidan sámeigiela ruovttugielddastis ja lea iežas bargguin leamaš váikkuheamen maiddái dasa, ahte giellamolsun lea gielddas bisánan ja dilli lea dál jorggihan buoret guvlu. Sámeigiela sajádaga buorideapmi Ohcejoga gielddas lea dávjá álgán Sámi Siida evttohusain, gáibádusain ja geavatlaš barggus. Sámi Siida lei njunnošis gáibideamen sámeigiela Ohcejoga gieldda virgegiellan ja lea sihke dalle ja dan maŋŋá ovddidan sápmelaččaid gielalaš vuoigatvuodaid. Sámi Siida lea maiddái olles áigge ovddidan sámeigielat oahpahusa ja sámeigielat beaiveruovttuid vuodđudeami Ohcejohkii.

Sámi Siida ánsaša bálkkašumi maiddái dainna, go lea álo vuoruhan sámeigiela iežas barggus. Searvvi doaimmain sámeigiella lea ÁLO váldogiellan ja dábálaččat áidna geavahuvvon giella. Sihke lahtoreivvet ja ruovttusiiddut interneahntas leat sámegillii. Čoahkkimat ja dáhpáhusat lágíduvvojit sámegillii ja dábálaččat dat eai dulkojuvvo. Maiddái mánáide ja nuoraide čujuhuvvon doaimmain sámeigiella lea áidna geavahuvvon giella.

Sámi Siida lágídan ná sápmelaččaide eanet giellaarenaid main sáhttá geavahit sámeigiela. Seammas dát giellaarenat leat báikkit gos giela oahpahallit besset hárvhallat guldalit ja geavahit sámeigiela. Mánáide, nuoraide ja bearrašiid čujuhuvvon doaimma lassin searvi lea lágídan mánggaid gursaid, čájáhusaid, oahppomátkkiid, kulturfálaldagaid, konseartaid ja sámi kultuvrra dokumenterenprošeavttaid. Sámi Siida lea maiddái álo ávžžuhan guovllu suopmelaččaid ieža oahpahallat sámeigiela ja diktit iežaset mánáid oahppat sámeigiela skuvllain ja beaiveruovttuin.

Dálá dilis sámeigiella lea Ohcejogas gieldda virgegiella, gildii lea vuodđuduvvon sámeigielat oahpahas buot golmma skuvlii ja gielddas leat guokte sámeigielat beaiveruovttu. Suopmelaččain mearkašahtti oassi leat oahppan sámeigiela. Sámeigielat mánáid mearri lea sturron mealgat, man dihte sámeigiella ii leat jávkamin Ohcejogas muhto giella lea báicca ealáskeamen. Buot dat ovdáneapmi lea maiddái Sámi Siida barggu ánsu.

Henrik Barruk lea eret Deartnás ja lea guoktelogi jagi bargan nannet ubmisámeigiela mii lea leamaš jávkamin Ruotas. Ubmisámeigiela guovlu lea davvi- ja lullisámeigiela guovllu gaskkas, ja dat sajáiduvvá dán guovtti, davi ja luli giellavuogi gaskii hui iešlágálaččat: das leat sihke lullisámegillii mihtilmas vokálamolsašuddamat ja davit sámeigelaide mihtilmas konsonántamolsašuddamat. Go Henrik Barruk oahpahallagođii lullisámeigiela, son jo árrat fuobmái lulli- ja ubmisámeigiela erohusaid ja vuodjugođii eanet ubmisámeigiela earenomáš sárgosiidda. Son dutkkai boares ubmisámi teavsttaid ja dagai muhtun jagiid áigge dokumenterenbarggu jearahallamiin báddái vuorrasit sámeigielat olbmuid Suorssá guovllus. Jagiid áigge Henrik Barruk lea buvttadan deavsttaid, sátnelisttuid ja sojahanparadigmaid ubmisámeigiela oahpaheami várás. Son lea jorgalan sálmmaid ja lea maiddái doallan rohkosiid iežas gillii. Son lea guhká doaimman maiddá ubmisámeigiela oahpaheaddjin nu vuodđoskuvllas go maiddá rávesolbmuid oahpahasas.

Go ubmisáme giela dilli lea dán áigge hui rašši, lea Henrik Barruk barggus mearkkašahhti oassi ubmisáme giela nannemis. Henrik lea persovnnalaččat ealáskahtán giela ja son lea sirdán dan maiddái ovddos guovlluid iežas guovtti mánnái. Son bargá aktiivvalaččat oahpaheaddjin, gursajodiheaddjin, ovdasáhkadoallin ja jorgaleaddjin ja juohká ná ubmisáme giela máhtu earáide. Henrik Barruk lea ángiris bargamiinnis čájehan, mo ovttaskas olmmoš sáhtá leat váikkuheamen olles giela seailumii ja bajásdoallamii.

Gollegiella-árvoštallanlávdegotti beales:

Ohcejogas, 25.9.2008

Pekka Sammallahti

Gollegiella-árvoštallanlávdegotti ságajodiheaddji

Gollegiella – Nordiskt samiskt språkpris 2008

Gollegiella-bedömningskommittén beslöt dela Gollegiella-språkpriset för år 2008 mellan två pristagare. Gollegiella-språkpriset beviljas till Utsjoki sameförening SÁMI SIIDA samt till läraren i umesamiska och språkarbetaren HENRIK BARRUK. Bedömningskommitténs motivering är:

Sámi Siida förtjänar priset för långsiktigt arbete för det samiska språket i Utsjoki kommun. Föreningen har sedan 1970-talet främjat det samiska språket i sin hemkommun och torde ha inverkat på att utvecklingen att byta språk i kommunen har avstannat och att språksituationen nu är betydligt bättre. Föreningen Sámi Siidas förslag, krav och praktiska arbete har många gånger varit utgångspunkten för att förbättra det samiska språkets ställning i Utsjoki kommun. Sámi Siida har varit en föregångare för att kräva att det samiska språket skall vara kanslispråk i Utsjoki kommun och det har främjat samernas språkliga rättigheter. Sámi Siida har hela tiden verkat för undervisning på samiska i skolorna och en etablering av samiska daghem i Utsjoki.

Sámi Siida förtjänar priset för att föreningen alltid har prioriterat samiska i sin egen verksamhet. Samiska är ALLTID huvudspråket i föreningens verksamhet och vanligtvis det enda språk som används. Brev till medlemmarna och hemsidorna på internet är på samiska. Möten och arrangemang ordnas på samiska och normalt ordnas ingen tolkning. Samiska är också det enda språk som används i verksamhet som riktas till barn och unga.

På detta sätt ordnar Sámi Siida flera språkarenor för samerna där samiska kan användas. Dessa språkarenor är samtidigt platser där de som studerar språket kan praktisera samiska genom att lyssna och använda språket. Förutom den till barn, unga och familjer riktade verksamheten har föreningen även ordnat många kurser, utställningar och studieresor samt kulturutbud, konserter och projekt för dokumentering av den samiska kulturen. Sámi Siida har alltid rekommenderat de finnar som finns i området att själva lära sig samiska och att låta sina barn lära sig samiska i skolorna och daghemmen.

I dag är samiska kanslispråk i Utsjoki kommun, undervisning på samiska har etablerats i alla tre skolor i kommunen och att det nu finns två samiska daghem. En betydande del av finnarna har lärt sig samiska. Antalet samiskspråkiga barn har stigit betydligt, vilket har medfört att det samiska språket inte håller på att dö ut i Utsjoki, tvärtom. Allt detta är ett resultat av Sámi Siidas arbete.

Henrik Barruk kommer från Tärnaby och har i tjugo års tid arbetat för att stärka den nästan utdöende umesamiska språkvarianten i Sverige. Det umesamiska området ligger mellan det nord- och sydsamiska området. Det gör umesamiskan speciell då språket innehåller såväl vokalvarianter som hör till sydsamiska samt konsonantvarianter som hör till nordsamiska. Då Henrik Barruk studerade sydsamiska märkte han redan i ett tidigt skede olikheterna mellan sydsamiska och umesamiska och började urskilja de umesamiska särdragen. Han undersökte gamla umesamiska texter och gjorde under några års tid värdefullt dokumenteringsarbete genom att på band intervjuva äldre samisktalande personer från Sorsele området. Under årens lopp har Henrik Barruk för undervisningsändamål producerat texter, ordlistor och ett schema för att böja umesamiska. Han har översatt psalmer och även hållit andaktsstunder på sin språkvariant samt under lång tid verkat som lärare i umesamiska såväl i grundskolan som i vuxenutbildning.

Eftersom den umesamiska situationen numera är svag har Henrik Barruks satsning en betydande roll för att förstärka den umesamiska språkvarianten. Henrik Barruk har personligen återupplivat språket som han fört över till sina två barn. Han arbetar aktivt som lärare, kursledare, föredragshållare och översättare för att sprida kompetensen i umesamiska till andra. Henrik Barruk har med sitt ihärdiga arbete visat hur en enskild människa kan medverka till att ett helt språk bevaras och hålls i liv.

För Gollegiella-bedömningskommittén:

Utsjoki, 25.9.2008

Pekka Sammallahti

Ordförande för Gollegiella-bedömningskommittén